

Неда Неждана,
*драматург кандидат філологічних наук,
керівник відділу драматургічних проєктів
НЦТМ імені Леся Курбаса(м.Київ)*

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ДРАМАТУРГІЇ ЯК ЗАПОРУКА АКТУАЛЬНОСТІ ТА ОРИГІНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ТЕАТРУ

Пропоную прийняти за основу тезу, що однією з основних засад за- поруки нормального розвитку театру є розвиток сучасної національ- ної драматургії та її повноцінне представництво в репертуарах театрів. Класика і сучасність, національні та зарубіжні твори визначають різно- бічну мистецьку діяльність, запобігають однобічності розвитку театру. Сучасна драма визначає актуальність театру, його відповідність сучас- ним мистецьким процесам та стильовим тенденціям, а також пов'яза- на з проблематикою, важливою для сприйняття глядача. Окрім того, національна драма визначає оригінальність театру, його самобутність, співвідносить із вітчизняною традицією, а також виражає відчуття сві- ту, близьке публіці тої чи іншої країни. Таким чином, без нормального розвитку нової драматургії не може бути й повноцінного розвитку те- атру, адекватного своєму часу і своєму народу, інакше театр з актуаль- ного мистецтва перетворюється на різновид «музею», втрачає оригі- нальність, стає вторинним та відсталим.

Другою очевидною тезою вважаємо нерівність у знанні широкого загалу класики і сучасності, таким чином, сучасні автори потребують підтримки, «страхування» у порівнянні з класичними. У світовому теа- тральному процесі існують різноманітні форми і програми підтримки сучасної національної драматургії, які плануємо розглянути на сторінках роботи. Важливими складовими повноцінного театраль- ного процесу також є форми обміну та взаємопроникнення новітньої драми (зарубіжної в Україні та української закордоном), які потре- бують потужної програми перекладів, друку та популяризації нових вітчизняних п'єс в інших країнах, як важливої складової зовнішньої політики держави.

Натомість, аналізуючи ситуацію театральної системи та її фінан- сування в Україні, мусимо констатувати практичну відсутність таких програм і - внаслідок цього – очевидне відставання і неповноцінність українського театру, невідповідність сучасним вимогам. Практична відсутність програми підтримки перекладів значною мірою погіршує

ситуацію іміджу України у світі, конкурентно-спроможність українського театру закордоном. Також брак перекладів сучасних іноземних п'єс українською мовою значно звужує репертуарні можливості українського театру.

Інформацію про різні форми реалізації драматургії та їхню ефективність чи неефективність, я одержала з досвіду активної драматургічної та театральної практики (понад 20 п'єс, понад 80 вистав за ними, понад 70 наукових та критичних статей у фахових виданнях), участі й організації різних форм реалізації сучасної драматургії в Україні (інтернет-бібліотеки, інформаційні збірники анотацій п'єс, антології та серії авторських збірок сучасної драматургії, як української, так і зарубіжної українською мовою, організація авторських та театральних читань новітньої драматургії, майстер-класів, навчання та викладання основ майстерності драматурга, круглі столи, науково-практичні конференції, вистави, фестивалі, організація відділу драматургії, досвід співпраці з театрами різних форм та заснування незалежного театру тощо). Не менш важливими формами джерел інформації став досвід участі у форумах, спільних проектах, конференціях та фестивалях закордоном, спілкування та інтерв'ю з іноземними колегами. Співпраця в різних формах і фахова реалізація творів здійснювалася в багатьох містах України, а також у таких країнах: Росія, Білорусь, Польща, Молдова, Вірменія, Грузія, Литва, Естонія, Сербія, Македонія, Словаччина, Болгарія, Косово, Франція, Німеччина, Швеція, Португалія, Італія, Туреччина, Киргизія, Великобританія, ПАР, США, Австралія, Ірак. Важливою складовою також став досвід участі в роботі журі різних драматургічних конкурсів та фестивалів, громадської організації Конфедерації драматургів України, затвердження фаху драматурга та кінодраматурга в реєстрі професій, програми навчання драматургів для ВНЗ, формування пропозицій для реформування УААСПу, затвердження угод нового типу з урахуванням нових законів та міжнародних конвенцій, а також для законодавчого процесу в Україні.

Таким чином, на основі цієї роботи було сформовано своєрідний реєстр основних форм організації драматургічного процесу, реалізації сучасної драми як фаху, частини літератури та театральної системи. Проаналізовано досвід їх втілення в Україні та закордоном, а також рекомендації застосування.

Зазначимо ті основні форми, спрямовані на підтримку і розвиток сучасної драматургії, які ми досліджували і які потребують включення у комплексну програму підтримки національної драматургії в Україні:

1. Друковані видання. Спеціалізовані видавництва, серії книг, журнали, альманахи. Збірники анотацій п'єс та інформаційні збірники.
2. Електронні бібліотеки і видання.

3. Центри і театри сучасної драматургії.
4. Підтримка перекладів вітчизняних п'єс іноземними мовами (для видань, постановок) та популяризації закордоном (друк, постановки).
5. Гранти на створення п'єс, резиденції для драматургів і перекладачів.
6. Гранти на постановки в театрах з паушальними гонорарами.
7. Авторські і сценічні читання нових п'єс.
8. Квоти, пільги, інші види заохочень постановок сучасної драматургії в театрах.
9. Фестивалі сучасної драматургії.
10. Конкурси сучасної національної драми та іноземної.
11. Форми навчання, довгострокові та короткострокові.
12. Альтернативні державним агентства захисту прав, система індивідуальних агентів.
13. Підтримка окремих форм драматургії (наприклад, молоді, або драматургії для дітей тощо).
14. Підтримка перекладів українською мовою сучасної іноземної драматургії та поширення в Україні.

Проаналізувавши ці напрями діяльності, маємо констатувати повну відсутність державної підтримки в цій сфері, а практично всі ініціативи здійснюються не завдяки, а всупереч державі. Тому найбільш проблемною зоною державної політики України в галузі театру є катастрофічна ситуація в напрямку сучасної драматургії. Практично в усіх країнах цей напрямок є пріоритетним і має десятки форм підтримки, особливо в таких країнах як Франція, Німеччина, Великобританія, Росія, Польща. Сучасна драматургія складає в багатьох розвинутих країнах більшість репертуару і формує оригінальність та актуальність національного театрального процесу. Єдина країна в Європі, яка фактично знищила всі форми підтримки – Україна, що об'єктивно призводить до відставання нашого театру і неадекватності сучасним світовим процесам. Єдиний у статусі державного відділ драматургічних проектів НЦТМ імені Леся Курбаса констатує, що жодних коштів на безпосередню реалізацію драматургічних проектів він не отримував, і всі проекти, зокрема видавничі, мультимедійні, постановочні, з міжнародного співробітництва здійснюються за приватні кошти, або через співробітництво з партнерами. Проаналізувавши досвід України у порівнянні з іншими країнами Європи, відділ розробив детальну державну програму підтримки сучасної драматургії, яка має стати найнагальнішим завданням театральної реформи.

Основні напрямки драматургічної програми:

1. Включення в пріоритети державної політики в галузі театру. Постановки сучасної оригінальної національної драматургії – обов'яз-

кова умова отримання державної дотації для театрів (квота – не менше однієї на сезон).

2. Введення посади драматурга в театрі (замовлення п'єси, інсценізації, адаптація тексту, робота з іншими авторами, організація «читацького комітету» тощо).

3. Поновлення державних закупівель нових п'єс і перекладів, поставлених в театрах України незалежно від статусу театру. Введення квот на оригінальні твори, інсценізації та переклади з пріоритетом перших.*

4. Введення часопису «Сучасна драматургія» в реєстр державних періодичних видань.

5. Введення грантової допомоги на друк українських п'єс для українських видавництв.

6. Введення програми підтримки перекладів українських п'єс іншими мовами для іноземних видавництв та театральних організацій.

7. Введення програми підтримки перекладів іноземних п'єс українською мовою для українських видавництв та театральних організацій.

8. Спеціалізація «драматург» у вишах (наявність бюджетних місць).

9. Створення Центру сучасної драматургії, який би займався комплексною діяльністю: видання п'єс, постановки і сценічні читання сучасних п'єс, навчання (майстер-класи), міжнародна діяльність (проекти діалогу театрального перекладу сучасних творів).

10. Створення театрів, які спеціалізуються на сучасній драматургії.

11. Введення державних грантів на постановки сучасної драматургії.

12. Державні всеукраїнські конкурси та фестиваль сучасної драматургії.

*За часів В.Януковича ця програма, єдина в цій сфері, почала незаконно блокуватися, фактично здійснювався грабунок авторів і перекладачів, які так і не отримали кошти за зроблену роботу, а за часів «революційної» влади була взагалі ліквідована.